

Tezkirelere Göre Ispartalı Divan Şairleri

Ali YÖRÜR*

Öz

Hamitoğulları Beyliği'ne saltanat merkezliği yapan Isparta, Osmanlılar döneminde de önemli isimler yetiştirerek bir kültür merkezi hâline gelmiştir. Burada birçok kadı, şeyh, bilgin, sanatkâr ve devlet adamı yetişmiştir. Yine yaklaşık otuz iki şairle önemli edebî merkezlerden birisi olmuştur.

Klasik Türk Edebiyatı'nın önemli biyografi kaynaklarından olan tezkirelerde şairlerin hayatları, görevleri, edebî şahsiyetleri hakkında bilgi verilmektedir. Bu çalışmada tezkirelerdeki Isparta doğumlu şairler, tezkirelerde tespit edilip biyografileri ve edebi kişilikleri tanıtılacaktır.

Anahtar kelimeler: Isparta, Divan Şairi, Tezkire, Biyografi.

Divan Poets of Isparta According to Tezkires

Abstract

Isparta, which was the reign center of Hamitogulları Principality, had become a cultural center by raising important people in the Ottoman period such as Muslim judges, sheiks, scholars, artists and statesmen. It also was one of the important literary centers with approximately thirty two poets.

Being among the most important biography sources of the Divan literature; tezkires (collection of biographies) give information about the lives, duties and literary personalities of poets. In this study, poets from Isparta will be determined in tezkires and their biographies and literary personalities were introduced.

Keywords: Isparta, Divan Poet, Tezkire, Biography.

* Öğr. Gör. Kastamonu Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Bölümü. Orcid Id: 0000-0003-1434-2995.

Geliş Tarihi – Received: 25.02.2019
Kabul Tarihi – Accepted: 12.09.2019

Giriş

Tarihî bir geçmişe sahip olan Isparta, Hamitoğulları Beyliği'ne saltanat merkezliği yapmıştır. Hamitoğulları Beyliği'nin emiri olan Hamit Bey, ilk defa M.1291 yılında Moğol zulmüne karşı, uçlarda başlayan Türkmen ayaklanmaları sırasında Isparta ve Burdur yöresinde kendine bağlı Türkmenler ile birlikte harekete geçerek merkezî yönetime isyan etmiş, Isparta merkez olmak üzere bağımsız bir beylik kurmaya çalışmıştır. Bu girişiminde başarılı olamamışsa da, 1297 yılında ortaya çıkan otorite boşluğundan faydalanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Böylece Uluborlu'yu hükümet merkezi yaparak Anadolu'da beylik kurmuştur (Kofoglu, 1997: s. 472).

I. Murat'ın saltanatı döneminde 1381–82 yıllarında Isparta, Seydişehir, Yalvaç, Akşehir kaza ve sancakları Osmanlı Devleti'ne katılmıştır (Emecen, 1999: s. 196). Bölge, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra Hamit Sancağı adıyla Anadolu beylerbeyliğine bağlanmıştır. Isparta, Osmanlılar döneminde önemli kültür merkezlerinden birisi hâline gelmiştir. Bu dönemde birçok âlim, şair ve bilgin yetişmiştir¹.

Tezkirelerde Yer Alan Ispartalı Şairler

Çalışmada, Anadolu sahasında yazılmış ilk tezkire olan Sehî Bey'in *Heşt Behişt*'i, Latîfi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* ve *Tabsıratü'n-Nüzamâ*'sı, Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sı, Âşık Çelebi'nin *Meşâirü's-Şu'arâ*'sı, Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ*'sı, Gelibolu Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Beyânî'nin *Tezkire-i Şu'arâ*'sı, Fâizî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ı, Sâlim'in *Tezkire-i Şu'arâ*'sı, Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*'ı, Esrâr Dede'nin *Tezkire-i Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'si incelenmiştir. Ayrıca yine biyografî kaynaklarından sayılan Mehmet Nâil Tuman'ın *Tuhfe-i Nâilî*, Bursalı Mehmet Tahir'in *Osmanlı Müellifleri* ve Mehmet Süreyyâ'nın *Sicill-i Osmânî* adlı eserleri de incelenmiştir.

Toplam on dört biyografik kaynağın incelendiği çalışmada Isparta ve çevresinde yetişen otuz iki şair tespit edilmiş, onların kısa biyografilerine ve eserlerinden örneklerle yer verilmiştir. Tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda Ispartalı olduğu belirtilen otuz iki şair şunlardır: *Abdullah Abdî Efendi*, *Abdülkadir Efendi*, *Adnî*, *Ali Çelebi*, *Ârifî*, *Atûfî*, *Bahsî Mehmed*

¹Isparta'nın yetiştirdiği isimler hakkında detaylı bilgi için bkz. Mahmut Kıyıcı, *Ispartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar*, Göltaş Kültür Yayınları, Isparta 1998.

Efendi, Fedâyî, Hamîdî, İnâyetullâh Efendi, İshak Çelebi, Kâbilî, Kâdirî, Kadri, Kemâlî, Mehmed, Mirî, Mustafa Efendi, Müslimî, Nahîfî, Nâmî, Nûrî, Rûsûhî, Rûşdî Mehmed Efendi, Selâmî, Selikî, Seydî, Sun'î, Şerif Mehmed Çelebi, Ümîdî, Zihnî ve Ziyâ'î.

1. Abdullah Abdî Efendi

Âvâre-zâde damadı diye şöhret bulan Abdî Efendi, Şeyhülislâm Ahi-zâde Efendi'den mülazım olmuştur. Müderrislik ve kadılık yapmış olup H.1078/M.1667-1668 tarihinde vefat etmiştir. Divan'ı vardır. Aşağıdaki gazel, onun şiirlerindedir:

Derünuñ âyine-veş şaf eyle pür-nür ol

Lâkin açılma dilâ Ka'be gibi mestür ol

Mürür-ı dehr ile vîrâne olursun ey hâtır

Herkese Mescid-i Aşkâ ya beyt-i Ma'mûr ol

Zamâne kâse-i 'ömrüñ şikest eder bir gün

Dilâ cihânda gerek câm gerek kâse-i fağfûr ol

Çoma gönülünde şakın naqş-ı mâ-sivâ 'Abdî

Derünuñ âyine-veş şaf eyle pür-nür ol (Akbaýar, 1996: 368)

2. Abdülkâdir Efendi

Mehmed Arifî Efendi'nin oğlu olan Abdülkadir Efendi, Yalvaçlı olup İstanbul'da müderrislik, kadılık ve şeyhülislamlık görevlerinde bulunmuştur. Şeyhülislamlık görevinde iken rahatsızlanmış ve kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır. H.955/M.1548-1549 tarihinde Bursa'da vefat etmiş ve kendisinin yaptırmış olduğu medresenin haziresine defnedilmiştir. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Zer gibi sūz-ı güdāz içre şafādan rakşa git
Pür-keder olma bulutdan nem kapup āhen gibi

Gūşe-gīr ol perde altından cihānı seyr kıl

Dūr-bīn ol görme kendün dīde-i rūşen gibi (Akbar 1996: 345;
Yavuz-Özen 1972: 257; Kurnaz-Tatçı 2001: 238)

3. Adnî

Gençliğinde İstanbul'da yaşamış, padişahın meclislerinde bulunmuştur. Duacı olduğu için kendisine çavuşlar tarafından Du'âyî mahlası verilmiştir. Ahdî, padişahın emri ile H.987/M.1580-1581 Muharrem ayının son günlerinde Bağdat'a geldiğini ve onun hizmetinde bulunduğunu söylemektedir. Ahdî, tezkiresinde yer verdiği Adnî'nin şiirlerini bu görüşme esnasında kaleme almıştır. Bu gazel, onun şiirlerindedir:

Gözlerüm yaşına rahm itmezsin ey nūr-ı başar
Seyl-i eşküm cūş idüp dünyāyı gark ider başar

Bāde gibi bir dürlü kanlu yatağısun diyü
Bāğ-bān āveng idüp engürü anuñçün aşar

Cānla ben müşterî iken sen metā'-ı vaşlunı
Her neye olursa ey nāzük-miyānum baña şar

Gözlerün her dem haramiler gibi kan etmede
Gamzeñ ādemler helāk eyler şaçun yollar başar

‘Adnī’nüñ ger külbe-i aḥzānına kılsañ nüzül

Cān u dildür ‘arz olan ‘izz-i ḥuzūra muḥtaşar (Solmaz 2009: 228)

4. Ali Çelebi

Kınalızâde lakabıyla tanınmaktadır. Ebussuud Efendi’den ders almış ve Çivizâde Efendi’den mülazım olmuştur. Kütahya, Edirne, Bursa ve İstanbul’da müderrislik yapmıştır. Yine Şam, Kahire, Bursa, Edirne kadılıklarında bulunmuştur. Anadolu kazaskeri iken H.972/M.1572-1573 tarihinde vefat etmiştir. Muammada usta olan şairin Divan’ı bulunmaktadır. Aşağıdaki gazel, onun şiirlerindedir:

Sîne miḥnet-hānesi derd ü belā tüccārıdur

Tāze dāğum cā-be-cānuñ ser-i mismārıdur

Şu gibi taş yaşdanup toprak döşensün rüz u şeb

Kim ki ol serv-i revānuñ ‘aşık-ı dīdārıdur

Kūy-ı dil-berde ağarmış üstüḥānum cā-be-cā

İtlerine her biri mihr ü vefā tūmārıdur

Rūy-ı yār üzre görinen hatt-ı müşgīn sanmañuz

Hüsn-i mir’ātına ‘aks-i zülf-i ‘anber-bārıdur

Sükker-i Mısır hacālet bahrına ğarḳ eyleyen

Vaşf-ı la‘inde ‘Alī’nüñ āb-dār eş‘arıdur (Kılıç 2010: 1112; Kutluk 1989: 106; Kutluk 1997: 182)

5. Ârîfî

Şairin asıl adı Mehmed olup Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğmuştur. Müderrislik yapmış ve İzmir, Kudüs, Eyüp kadılığı yapmıştır. H.1032/M.1623-1624 tarihinde vefat etmiştir. Kaynaklarda eserlerine dair bilgi yoktur (Kurnaz-Tatçı 2001: 610; Akbayar 1996: 322).

6. Atûfî

Şairin asıl adı Mehmet olup Isparta'da doğmuştur. Ayasofya müderrisi Seyfullah Efendi'den mülazım olmuştur. Diyarbakır kadılığına kadar yükselmiştir. İstanbul'da H.1016/M.1607-1608 tarihinde vefat etmiş olup Suriçi'ne gömülmüştür (Kayabaşı 1996: 54; Akbayar 1996: 483; Kurnaz-Tatçı 2001: 689).

7. Bahsî Mehmed Efendi

Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. H.1033/M.1623-1624'te vefat etmiş olup mezarı Keskin Dede Kabristanı'ndadır (Akbayar 1996: 7; Kurnaz-Tatçı 2001: 89).

8. Fedâyî

Mevlevî şairlerdendir. Doğduğu kasabaya Mevlevîhâne yaptırmıştır. Bu Mevlevîhâne, Şeytankulu ile yapılan savaşta yıkılmıştır. Birçok defa seyahat etmiş ve bu seyahatlerin birisinde Bağdat'a gitmiştir. Burada Fuzûlî ve diğer şairlerle görüşmüştür. Şair, H.985/M.1577-1578 yılında vefat etmiştir. Aşağıdaki gazeline Fuzûlî'nin naziresi vardır:

Ta'ne-i düşmenden idüp ictinâb

'Arz-ı cemâl eylemez ol âfitâb

Şun bize sâķī içelüm bâdeyi

Oldı gönül hânesi ğamdan ħarâb

Bekleyelüm gel der-i meyhāneyi

Bu apudan Őāyed ola feth-i bāb

‘Ömr akar Őu gibidir fi’l-meŐel

Cismüñ o Őu üzre yürür bir abāb

Yapsa gönül ānesini ol Őanem

Ka’beye varmıŐ kadar eyler Őevāb

Kılsa **Fedāyī** eŐiğinde maām

Gökde melekler diye ni‘me’l-me’āb (Genç 2000: 415)

9. Hamīdī

Isparta’da tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul’a gelerek kadılık yapmıştır. AŞağıdaki beyit, onun Şiirlerindedir:

Nedir bunca güftār u düŐ-nām-ı tel

Meded baa ram eyle bir güle ba (Kurnaz-Tatcı 2001: 229; İnce 2005: 298)

10. İnāyetullāh Efendi

Ispartalı-zāde demekle meşhur olan Kadri Çelebi’nin olu ve Kınalızāde Hasan Çelebi’nin dayısı olan Şair, Cezayir kadılıı görevinde bulunmuş ve Tilmesan (Cezayir)’da H.971/M.1564-1565 tarihinde vefat etmiştir. Mahlası İnāyet olan Şairin Farsça ve Türkçe Şiirleri vardır. AŞağıdaki iki beyit, Şairin bir gazelinden alınmıştır:

Yile virüp ırmen-i Şabr u arārım āŐılı

Yine gird-āb-ı ama atdı felek fülk-i dili

Ey **İnāyet** kul iken bir kâfire ‘ışık ile dil

Kâfire kul itdi devrân bu dil-i lâ-ya’kılı (Kurnaz-Tatçı 2001: 708;
Kutluk 1989: 700)

11. İshak Çelebi

İstanbul’da müderrislik yapmıştır. Divan’ı vardır. Aşağıdaki beyitler, bir gazelinden alınmıştır:

Yoğidi bu vech ile hergiz perîşân olduğum

Bilmezem kendüm bilelden böyle hayrân olduğum

Āteş-i gamla göyünmişdür derūnum şem’-veş

Şādlıktan şanmañuz zâhirde hândân olduğum (Sadık 2003: 85)

12. Kâbilî

İspartalı Abdülganî Efendi’nin oğlu olan şair, Yaverî-zâde Mehmed ismiyle tanınmıştır. Sun’ullâh Efendi’den mülazım olmuş ve daha sonra müderrislik yapmıştır. Galata kadısı olmuş ve Selanik kadılığı yaptığı sırada H.1038/M.1629-1630 tarihinde vefat etmiştir. Sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili matla beyitlerini topladığı iki ciltlik matlalar mecmuası vardır. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Girüp o yârla keştîye seyr ide a’dâ

Kenârdan baқа lâyıķ mı ‘âşık-ı şeydâ

Yine benefşe vü sünbül açıldı gitdi şitâ

Bahâr koķıları geldi esdi bād-ı şabâ (Kurnaz-Tatçı 2001: 817; Akbayar 1996: 45)

13. Kâdirî

Kınalızâde Hasan Çelebi'nin anne tarafından dedesidir. Asıl adı Abdulkadir olduğu için Kâdirî mahlasını seçmiştir. Kara Seydî'den mülazım olmuştur. Müderrislik, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık görevlerinde bulunmuştur. H.940/M.1534-1535 tarihinde vefat etmiştir. Güzel ahlaklı olan Kâdirî'nin Arapça şiir ve inşası Türkçe nazım ve nesrinden üstündür. Türkçe yazdığı şiirler de nesrinden üstündür. Aşağıdaki gazel, onun meşhur şiirlerindedir:

Leylî gibi çemende konup gül otağ ile

Mecnûn yüregi gibi yanar lâle dâğ ile

Hengâme-gîr olursa şurâhî 'aceb degül

Kim niçe pehlevânı başar bir ayağ ile

Dil tıflı gözlerümle düşüp baħr-ı eşküme

Ögrendi şuda yüzmegi iki kabağ ile

Pervâneler nemed giyüp envâr-ı hüsnüni

Dervîşlerdürür ki tolanur çerâğ ile

Küyunda **Kâdirî**'yi rakîb ile dir gören

Bülbül çemende hem-nefes olur mı zâğ ile (Kılıç 2010: 1309; Kutluk 1997: 220; Akbayar 1996: 45; Kurnaz-Tatçı 2001: 817)

14. Kadrî

Şairin asıl adı Abdülkadir'dir. Zeyrek-zâde Efendi'nin yardımcısı olmuştur. Müderrislik, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık görevlerinde bulunmuştur. Emekliye ayrıldıktan sonra Bursa'ya yerleşmiş ve burada vefat etmiştir. Kadrî, zamanının önemli kişilerinden olup şiirleri beğenilmiştir. Aşağıdaki gazel, onun şiirlerindedir:

Ne dūd-ı âteş-i hasret ne reşk odıyla dāğum var

Ferāğat mülkine şāhum ne bustānum ne bāğum var

Hevā-yı rıf^{at} u sevdā-yı zillet yok dimāğumda

Ne keddüm var ne reddüm ne adağum ne çerāğum var

Sebū-yı dil şarāb-ı şevk ile pür-kāse-i sürhüm

Bağalda ne şurāhum var elümde ne ayağum var

Ne ğam gitdiyse **Ḳadrī** mansıb u iḳbāl u ‘izz ü cāh

Bi-ḥamdülillāh kifāf u şıḥḥat u emn ü ferāğum var (İsen 1980: 74; Canım 2000: 447; Kutluk 1997: 222; Kılıç 2010: 1314; Kutluk 1989: 197)

15. Kemālî

Hayatı hakkında fazla bir bilgi bulunmayan şair Eğirdir’lidir. En önemli eseri nazire mecmuası olan *Cami’ü’n-Nezâ’ir*’dir. Eser, ilk dönem şairlerin şiirleri için kaynak olması bakımından önemlidir (Kurnaz-Tatçı 2001: 864; Yavuz-Özen 1972: 138).

16. Mehmed

Saray teberdarı (baltacı) olmuştur. Tasavvufa meyledip Konya’ya gitmiş ve Mevlevî tarikatına girmiştir. Şam’da Kartal Dede isimli bir mutasavvıfın hizmetine girmiş ve tasavvufu öğrenmiştir. Daha sonra Isparta’ya dönerek evini Mevlevîhâne yapmıştır (Genç 2000: 470).

17. Mîrî

Kınacı Kadı lakabıyla tanınmaktadır. Mîrî, Şam ve Halep’te kadılık yapmış olup Piçin kadısı iken H.967/M.1559-1560 yılında vefat etmiştir. Mîrî’nin şiirleri çağdaşı olan Necâtî’nin gazellerine nazire şeklindedir. Mîrî’nin

mürettep divanı olup musanna ve muhayyel beyitler içerir. Divan'ı vardır. Bu beyit, onun şiirlerindedir:

A'zāmuñ okusun kemügin seng-i melāmet

Tā virmiye dendān-ı seg-i dilbere zahmet (Canım 2000: 512; Kılıç 2010: 836; Kutluk 1989: 322)

18. Mustafa Efendi

Mehmed Efendi'nin oğludur. Müderrislik ve mollalık görevlerinde bulunmuştur. *Çehâryâr-ı Güzîn* adlı manzum bir eseri vardır (Akbayar 1996: 453).

19. Müslimî

Kınalı-zâde Ali Çelebi'nin kardeşi Emrullah Efendi'nin oğludur. Ebussuud Efendi'den mülazım olmuştur. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. H.944/M.1538-1539 tarihinde vefat etmiştir. Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış şiirleri bulunmaktadır. *Divanı*'ndan başka *Behçetü'l-Esrâr* adlı bir kasidesi vardır. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Ka'be görmezse işigüñ neme yarar şanemā

Ṭotalum iki gözümüñ biridür kıble-nümā

.....
Kad-i bālāsı cānānuñ elifdür rāst nāz içre

Benüm ḥam kāmētüm peyveste yā gibi niyāz içre (Kılıç 2010: 806; Kutluk 1989: 280; Kutluk 1997: 261; Akbayar 1996: 368)

20. Nahîfî

Kınalızâde Ali Çelebi'den mülazım olmuştur. Kadılık ve müderrislik görevlerinde bulunmuştur. H.1018/M.1609-1610 yılında vefat etmiştir. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Revā mıdur seni ḥammāmda kuca bî-bāk

Yüzüne kir getirür bir gün ey perî dellāk

.....

‘Arz-ı kâmet itmeyince dil alınmaz gördi yâr

Sonradan kâmet getürdi ol nigâr-ı şîve-kâr (Kutluk 1989: 359; Kutluk 1997: 290; Akbayar 1996: 548; Kurnaz-Tatçı 2001: 1040)

21. Nâmî

Isparta’ya bağlı Ağros(Atabey) kasabasında doğmuştur. İlim tahsilini tamamlayıp Ebussuud Efendi’den mülazım olmuştur. Elmalı’da kadı iken âmâ olmuştur. Âmâ olduktan birkaç ay sonra vefat etmiştir. Şairler tarafından rağbet görmüştür. Aşağıdaki beyit, onun şiirlerindedir

Ne ‘işvedür bu ne şâhum ne şîvedür bu ne nâz

Bugünkü günden efendi kılun da deftere yaz (Kutluk 1989: 342; Solmaz 2009: 290).

22. Nûrî

H.1224/M.1809-1810 yılında Isparta’da doğmuştur. 1243/1827-1828 yılında tahsil için İstanbul’a gitmiştir. Burada bir müddet Arapça öğrendikten sonra Kadızâde Tâhir Efendi’ye kethüdalık yapmıştır. Üç sene II. Bâyezid Camii’nde evkaf kaymakamlığı hizmetinde bulunmuştur. Daha sonra müderrislik ve kadı naipliği yapmıştır. 1278/1861-1862 tarihinde vefat etmiştir. *Divançe-i Tevârih* adlı bir eseri vardır. Aşağıdaki gazel, onun şiirlerindedir:

Lebleri gonca mişâli ruhları güldür baña

Dağı ol serv-i revânîñ saçı sünbüldür baña

Gâhice ol meh bize şarkı okur biñ nâz ile

Gülsitân-ı ‘âlem içre şanki bülbüldür baña

Aldı gönülüm bir perî ki ben de bilmem n’olduğum

Gayri şabr itmek bu cevre çok taħammüldür baña

Bağlamışdır sihr-i zülfüyle o rütbe gönülümü
Eylemez zencir baña kâr bend-i kâküldür baña

Nūriyā bāde ‘arâk nūş itmezem şimden gerü
Öyle bil ki sevdiğimiñ lebleri müldür baña (Kayabaşı 1996: 422)

23. Rūsūhî

Danişment zümresindedir. Kânunî Sultan Süleyman devri şairlerinden olup genç yaşta vefat etmiştir. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Kuç uçmasun hevâda ol hümâ-pervâzuñ üstinden
Çık ey âh-ı ciğer-süzüm döne döne kebâb eyle

Bilüp miqdârını germ olmasun şems-i cihân-efrüz
Cemâlün pertevin göster âna ref'-i hicâb eyle (Kurnaz-Tatçı 2001: 338)

24. Rüşdî Mehmed Efendi

Barlalı olup küçüklüğünde İstanbul’a gelmiştir. Kadılık görevinde bulunmuş olup *Hâl-i Huyûl* isminde manzum bir eseri vardır. Aşağıdaki iki beyit, şairin bir gazelinden alınmıştır:

Bâğ-ı hüsnün seyr için gelmiş degül dîdâra hâl
Pâs-bân olmuş meger ruhsâr-ı yâre kara hâl

Hâle hâlüm ‘arz idüp bildüm hâlün hâlini

Oda yanmış ben gibi bir ‘âşık-ı bî-çâre hâl (Kurnaz-Tatçı 2001: 344; Akbayar 1996: 385).

25. Selâmî

Müderislik yapmıştır. *Yûsuf u Züleyha* isimli mesnevisi vardır. Şu beyitler, bu mesnevidendir:

Güle ol gönceden nâf itdi tâze

Ruḥ-ı gülzâra gülden virdi gâze

‘Arûs-ı bâğuñ andan âb-ı rûyı

‘İzâr-ı verdüñ andan reng ü bûyı (Kılıç 2010: 996)

26. Selîkî

Isparta’da doğmuştur. Kadılık yapmıştır. Mankûb (Kırım) kadısı iken azledilmiştir. Kaynaklara göre İstanbul’a gelirken yolda eşkıya tarafından öldürülmüştür. Şiiri sade ve açık olan şair, döneminin tanınmış şairlerindedir. Divan’ı vardır. Bu beyitler, onun şiirlerindedir:

Süz-ı ‘ışkundan yenir doymaz tenümde pîrehen

Dostum sensin beni ‘âlemde gönülsüz kıyan

Yaşamı şevkünle çâk itdüm görenler didiler

Yağasuz kıor derd-mend âḫir seni ol sîm-ten

Ġam yimez aġyârdan ḫâḫır-niṣân eyler seni

Zaḫm-ı ḫârı ‘aynına almaz efendi gül diken (İsen 1980: 225; Canım 2000: 309; Solmaz 2009: 173; Kutluk 1989: 397; Kılıç 2010: 1004, Kutluk 1997: 129)

27. Seydî

Sahn müderisi iken Sultan II. Bâyezid tarafından İstanbul kadılığına atanmıştır. H.913/M.1507-1508 tarihinde vefat etmiştir. Arapça, Farsça ve

Türkçeye hâkim olan şairin üç dilde şiirleri vardır. Bu makta beyti meşhurdur:

Ƙaddüñ üzre zülfüñ ü haddüñ görüp **Seydî** didi

İnne bedren leyle Ƙadrin Ƙadre rumhin Ƙad bedā (Kılıç 2010: 1013; Kutluk 1989: 408; Akbayar 1996: 120; Kurnaz-Tatçı 2001: 463).

28. Sun'î

Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğmuştur. İlim tahsilini yaparak Bahâeddin-zâde'den mülazım olmuştur. Müderrislik yapmıştır. Aşağıdaki beyitler, onun şiirlerindedir:

Ser-i küyunda mestâne dil-i efkâr düşdükçe

Götür yirden anı ey serv-i hoş-reftâr düşdükçe

.....

Didüm dil der-gehünde pâdişâhum bir mekân ister

Didi ol Hüsrev-i rüy-ı zemîn aña zamân ister (Kutluk 1989: 11; Kutluk 1997: 52; Akbayar 1996: 236)

29. Şerîf Mehmed Çelebi

Eğirdirli olup Şeyh Burhâneddin'in oğludur. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmış ve farklı illerde kadılık görevlerinde bulunmuştur. Şu üç beyit, şaire ait bir gazelden alınmıştır:

Süz-ı 'ışkuñ cāna ey meh şöyle te'sîr eyledi

Çıkdı eflāk üzre āhum gün gibi yir eyledi

Dil şehîd-i tîğ-i 'ışk oldu deyü cāna müjeñ

Ƙıl Ƙalemle bir şehâdet-nāme tahrîr eyledi (Kurnaz-Tatçı 2001: 487; Kutluk 1997: 136; Akbayar 1996: 141)

30. Ümîdî

Şam kadısı olan Ali Çelebi'nin kardeşidir. Kadı zümresindedir. Güzel huylu ve bilgin olan şairin şiirleri güzel ve akıcıdır. Farsça ve Türkçe şiirleri olup bunlar rindâne ve âşıkane'dir. Şu beyitler, onun şiirlerinden örnektir:

Felegüñ hâline ey h̄'âce nazâr kılmazsın

Çarh-ı atlas ne kumaş idigüni bilmezsin

‘İbret aldı bunca ğamlarla görüp ‘âlem beni

Âh kim ‘ibret-nümâ-yı ‘âlem itdi ğam beni (Solmaz 2009: 204).

31. Zihnî

Abdülhalim Çelebi'den mülazım olup kadılık görevlerinde bulunmuştur. Aşağıdaki beyit, onun şiirlerindedir:

İñleyüp dolâb-veş çıkdı gözümdeñ âblar

Döndürince ol mehi kırdum nice dolâblar (Abdülkadiroğlu 1999: 85)

32. Ziyâ'î

Hayatı hakkında fazla bir bilgi bulunmayan şairin *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisi vardır. Bu beyitler, şairin Kânunî Sultan Süleyman methiyesindedir:

Çü Hakk icâd idüp bu kâ'inâtı

Getürdi vara yokdan mümkinâtı

Cihân oldu çü bir şahş-ı mu'ayyen

Gelüp insân aña çeşm oldu rüşen

Olupdur bu mu'ayyen çeşme insân

Vücüd-ı zıll-i Hakk Sultân Süleymân (Canım 2000: 371).

Sonuç

Önemli kültür merkezlerinden birisi olan Isparta'da çok sayıda âlim, şair ve bilgin yetişmiştir. Çalışmada, Klâsik Türk Edebiyatı'nda kaleme alınan tezkireler, biyografi kaynakları incelenmiş ve Ispartalı şairler tespit edilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda otuz iki şair tespit edilmiştir.

Tezkirelerde Ispartalı olduğu belirtilen şairler; *Abdullah Abdî Efendi, Abdülkadir Efendi, Adnî, Ali Çelebi, Ârifî, Atûfî, Bahsî Mehmed Efendi, Fedâyî, Hamîdî, İnâyetullâh Efendi, İshak Çelebi, Kâbilî, Kâdirî, Kadri, Kemâlî, Mehmed, Mirî, Mustafa Efendi, Müslimî, Nahîfî, Nâmî, Nûrî, Rûsûhî, Rüşdî Mehmed Efendi, Selâmî, Selikî, Seydî, Sun'î, Şerif Mehmed Çelebi, Ümîdî, Zihnî ve Ziyâ'rî* dir.

	Şair	Yaşadığı Asır	Mesleği
1	Abdullah Abdî Efendi	XVII. Yüzyıl	Müderri/Kadı
2	Abdülkâdir Efendi	XVI. Yüzyıl	Müderri/Kadı
3	Adnî	XVI. Yüzyıl	Duacı
4	Ali Çelebi	XVI. Yüzyıl	Müderri/Kadı
5	Ârifî	XVII. Yüzyıl	Müderri/Kadı
6	Atûfî	XVI. Yüzyıl	Kadı
7	Bahsî Mehmed Efendi	XVI. Yüzyıl	Müderri/Kadı
8	Fedâyî	XVI. Yüzyıl	-----
9	Hamîdî	XVIII. Yüzyıl	Kadı
10	İnâyetullâh Efendi	XVI. Yüzyıl	Kadı
11	İshak Çelebi	XVIII. Yüzyıl	Müderri
12	Kâbilî	XVII. Yüzyıl	Müderri/Kadı
13	Kâdirî	XVI. Yüzyıl	Müderri/Kadı
14	Kadri	XVI. Yüzyıl	Kadı/Şeyhülislam

15	Kemâlî	XV. Yüzyıl	-----
16	Mehmed	XVII. Yüzyıl	-----
17	Mîrî	XVI. Yüzyıl	Kadı
18	Mustafa Efendi	XVIII. Yüzyıl	Müderriş
19	Müslimî	XVI. Yüzyıl	Müderriş/Kadı
20	Nahîfî	XVI. Yüzyıl	Müderriş/Kadı
21	Nâmî	XVI. Yüzyıl	Kadı
22	Nûrî	XIX. Yüzyıl	Müderriş
23	Rüsûhî	XVI. Yüzyıl	Danişment
24	Rüşdî Mehmed Efendi	XIX. Yüzyıl	Kadı
25	Selâmî	XVI. Yüzyıl	Müderriş
26	Selîkî	-----	Kadı
27	Seydî	XVI. Yüzyıl	Kadı
28	Sun'î	XVI. Yüzyıl	Müderriş
29	Şerif Mehmed Çelebi	XVII. Yüzyıl	Müderriş/Kadı
30	Ümîdî	-----	Kadı
31	Zihnî	-----	Kadı
32	Ziyâ'î	XVI. Yüzyıl	Âlim

Kaynakça

Abdülkadiroğlu, Abdülkerim (hızl.) (1999). *Beliğ Nuhbetü'l-asar li Zeyl-i Zübdeti'l-Eşar*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Akbayar, Nuri (hızl.) (1996). *Mehmet Süreyya Sicill-i Osmanî*, Haz: Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Canım, Rıdvan (hızl.) (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, Ankara: AKMB Yayınları.

- Emecen, Feridun (1999). “Isparta”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. XIX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Genç, İlhan (hızl.) (2000). *Esrar Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, Ankara: AKMB Yayınları.
- İnce, Adnan (hızl.) (2005). *Salim Efendi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Ankara: AKM Yayınları.
- İpekten, Haluk, vd. (1998). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İsen, Mustafa (hızl.) (1980). *Sehî Bey Heşt Behişt*, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- İsen, Mustafa (hızl.) (1994). *Gelibolulu Âli Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Ankara: AKMB Yayınları.
- Kayabaşı, Bekir (hızl.) (1996). *Fâizî Zübdetü'l-Eş'âr*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- Kılıç, Filiz (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Kofoğlu, Sait (1997). “Hamîdoğulları”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi İstanbul c. XV, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kurnaz, Cemal-Tatçı Mustafa (hızl.) (2001). *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî*, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Kutluk, İbrahim (hızl.) (1997). *Beyânî Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Ankara: TTK Yayınları.
- Kutluk, İbrahim (hızl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, Ankara: TTK Yayınları.
- Sadık, H. M. (hızl.) (2003). *Garîbî Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm*, Tahran.
- Solmaz, Süleyman (hızl.) (2009). *Ahdî Gülşen-i Şu'arâ*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78461/ahdi---gulsen-i-suara.html> (05.01.2019).
- Yavuz, A. Fikri-Özen, İsmail (hızl.) (1972). *Bursalı Mehmet Tahir Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Meral Yayınevi.